

In memoriam prof.dr. G.J.M. Bartelink (1924-2024)

Op 15 januari 2024 overleed professor Gerard Bartelink, samen met zijn vrouw Els. Gerard Bartelink was een classicus in hart en nieren. Zijn lange werkzame leven, en nog decennia nadien, heeft de studie van de klassieke oudheid voor hem centraal gestaan. Zijn werk is van grote, blijvende betekenis. Voor *Amphora* leverde hij jarenlang welkome en veelgelezen bijdragen.

Na zijn studie Klassieken aan de Katholieke Universiteit Nijmegen begon Gerard Bartelink zijn carrière als docent op het Carmel Lyceum in Oldenzaal, waar hij zes jaar met veel plezier les gaf. Toch werd hij ook aangetrokken tot het onderzoek, vooral naar de Griekse en Latijnse teksten van de vroege christenen. Hij promoveerde in 1952 bij prof.dr. J.G.A. Ros S.J. en werd uiteindelijk in 1973 de opvolger van Christine Mohrmann als hoogleraar aan de Nijmeegse universiteit. Zijn brede leeropdracht omvatte 'Oudchristelijk Grieks en Latijn, Vulgair en Middeleeuws Latijn', de gebieden waarvoor prof.dr. Christine Mohrmann, en haar voorganger, prof.dr. Jos. Schrijnen, zich steeds hadden beijverd. Als gevolg van hun inspanningen stond dit type onderzoek op het gebied van Oudchristelijk Grieks en Latijn wereldwijd bekend als de 'École de Nimègue'. Die benaming is nog altijd in gebruik, mede door het werk van Gerard Bartelink.

Alle deelgebieden waren hem even lief, maar zijn onderzoek betrof vooral het Oudchristelijk Grieks. Wereldberoemd werd Bartelink door zijn tweetalige uitgave van het vierde-eeuwse Griekse *Leven van Antonius* door Athanasius van Alexandrië in de prestigieuze Sources Chrétiennes in 1994. Een project van vele jaren, zoals ook zijn studenten merken: hen betrof hij graag bij zijn werk.

Al eerder was hij bekend geworden vanwege zijn wetenschappelijke publicaties. Naast talloze artikelen en verspreide bijdragen publiceerde hij onder meer studies naar de taal en stijl van de kerkvader Ambrosius en naar belangrijke vroegchristelijke begrippen zoals 'electio' en 'consensus'. Verder is zijn naam onlosmakelijk verbonden aan verschillende, nog altijd relevante publicaties voor een breder publiek, zoals het Prisma Woordenboek Grieks-Nederlands, een mythologisch woordenboek en een overzicht van Latijnse citaten en gezegden. En natuurlijk het prachtige *De bloeiende woestijn* over de wereld van het vroege monachisme.

Ook als vertaler van Griekse en Latijnse christelijke teksten legde Bartelink eer in. Hij publiceerde onder meer het leven van Sint-Benedictus door Gregorius de Grote, en het leven van Plechelmus, de heilige uit zijn oude woonplaats Oldenzaal. In 2013, ruim twintig jaar na zijn emeritaat in 1989, mocht ik samen met hem een Nederlandse editie uitbrengen van zijn geliefde *Leven van Antonius*. Uit de productieve periode na zijn emeritaat stammen ook andere vertalingen, zoals van de middeleeuwse Caesarius van Heisterbach en, nog in 2022, de humanist Leon Battista Alberti.

Jarenlang verzorgde Gerard Bartelink een rubriek in *Amphora*. In zijn laatste bijdrage (december 2023), over 'stilistische korthed', schreef hij dat hij zijn bijdragen stopte vanwege zijn hoge leeftijd. Kenmerkend deed hij dat op een eenvoudige en bescheiden manier, met een zacht gestemd woord van dank aan zijn lezers: "Zoet is de herinnering aan de voorbije inspanningen. Dierbare lezer, vaarwel." Geen woorden van hemzelf maar, typerend, een vertaald Latijns citaat.

Eenvoud en bescheidenheid sierden Gerard Bartelink steeds als docent. Nooit schermde hij met zijn autoriteit, steeds ging zijn aandacht naar de waardevolle teksten die hij mocht bestuderen, en naar zijn studenten. Alumni van de Nijmeegse universiteit herinneren zich hem als een innemend en enthousiast leraar, die zich graag vastbeet in allerlei grote en kleine kwesties. Tegelijk liet hij anderen de ruimte om hun eigen interesses te vervolgen. En nooit voelde hij zich te groot om basiskennis over te brengen. Zijn belangstelling was groot en divers. Hij speelde graag orgel en piano en was steeds geïnteresseerd in Twentse geschiedenis.

Gerard Bartelink was een boegbeeld van de studie Grieks en Latijn in Nijmegen en een toonbeeld van de kracht van de klassieke studiën: die hebben hem tot op uitzonderlijk hoge leeftijd vitaal gehouden. Enkele maanden voor zijn onverwachte overlijden zei hij me in een brief dat hij helaas niet meer kon meewerken aan een nieuwe uitgave. "Ik ken mijn beperkingen," schreef hij letterlijk, "nu onder meer het raadplegen van een boek in de bibliotheek voor mij niet meer mogelijk is." "Gelukkig kan ik toch nog wel urenlang lezen", zo meldde hij erbij. Bewonderenswaardig!

Voor zijn vele werkzaamheden werd professor Gerard Bartelink benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau en Commandeur in de Orde van Sint-Silvester. Maar vooral, en dat zou hijzelf zeker belangrijker vinden, leeft hij voort in de harten en hoofden van de vele studenten en collega's die met hem hebben mogen samenwerken. Aan zijn eruditie, vriendelijkheid en bescheidenheid zullen zij zeker blijven denken. Dankbaar en met grote genegenheid.

Vincent Hunink

Dit is een bewerkte versie van het *In Memoriam* zoals uitgesproken tijdens de uitvaartplechtigheid op zaterdag 27 januari 2024 in Nijmegen.

Dr. Vincent Hunink is universitair docent bij de opleiding GLTC aan de Radboud Universiteit Nijmegen.